

Teātra spēlēšana Matīšos

No 1896. gada līdz 1940. gadam

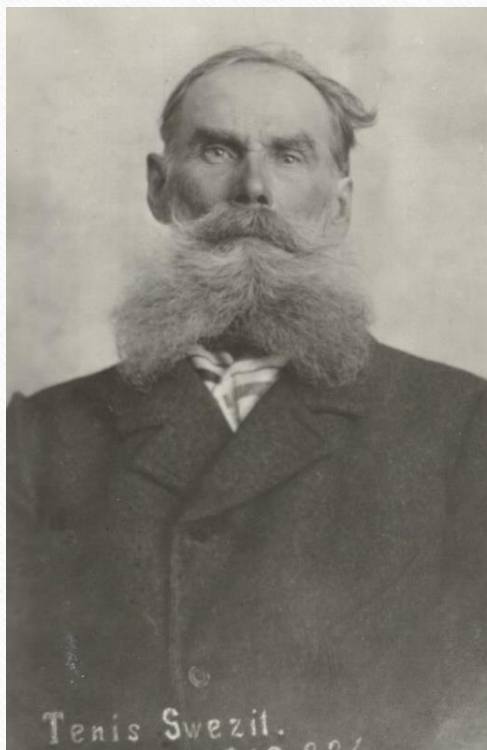
Sagatavoja Agita Zalte

2018

Teātra sākums Matīšos

- Teātra spēlēšana Matīšos saistāma ar Brīvbibliotēkas biedrības izveidošanu 1896. gadā. Tās kurators Bauņu pagasta skrīveris Jānis Vintēns no Bucēm (1860.- 1900.) Par labu biedrībai tiek organizētas teātra izrādes, ko vada Tenis Svecīte (1846. – 1929.) no Pintēm. Pat savā mājā Pintē viņš iekārtojis istabu izrādēm, bet galvenokārt tiek spēlēts baznīcas kroga augštāvā, kas tādām nolūkam kalpo jau no 1878. gada. Pirms matīšniekiem tur jau spēlējuši burtniecieši un jaunburtniecieši, aktieru vidū arī vēlākie Matīšu draudzes skolas skolotāji Kārlis Stakle un Kārlis Zariņš.

Tenis Svecīte (1846. – 1929.)

- Pintes saimnieks
- Teātra attīstības veicinātājs Matīšu draudzē
- *Svecīte savā apvidū bija pazīstams kā rosīgs sabiedrisks darbinieks. Savās mājās tas izbūvējis pirmo skatuvi visā apkārtnē. Uz šīs skatuves vēl 1922.g. notikušas dažas skolnieku teātra izrādes. Svecīte piedalījies arī pirmajos un turpmākajos dziesmu svētkos.*

«Valmieras Avīze» 1929. g. 6. sept. Nr.33

Lugu daudzveidība

- Minēts, ka laikā no 1896.- 1911. gadam notikušas 15 izrādes. Par matīšnieku nopietno attieksmi liecina jau izvēlēto lugu autori un iestudējumu skaits gadā, pat 4 vairākcēlienu lugas.
 - Ir minēti vairāki iestudēto lugu nosaukumi:
 - 1907.g. R. Blaumanis «Indrāni»
 - 1909.g. P. Gruznas dramatisējums «Mērnieku laiki»
 - J. Akuraters «Lāča bērni»
1911. g. ar Akuratera «Lāča bērniem» matīšnieki viesojas Jaunburtnieku «Vīteļos»

Spēlēto lugu nosaukumi

1911. g. Aspazija «Zaudētas tiesības»

A.Upīts «Balss un atbalss»

1912. g. A. Dzelzskalns «Sētā un gaitā»

H. Zudermanis «Jāņu ugunis»

N. Gogolis «Revidents»

J. Jaunsudrabiņš «Ansis Auns»

1913 .g. E. Vulfs «Pielūdzēji»

1914 .g. brīvbibliotēkas biedrībā par režisoriem izvēlēti skolotāji – J. Junge un Pučurgas pagastskolas skolotājs K. Buiva.

Par kara gados izrādītajām lugām nav saglabājušās ziņas

Teātra spēlēšana 20./30. gados pēc I Pasaules kara

- Sagatavo apm. 2 izrādes gadā
- Vairāk komēdijas
- Lugu izvēli noteic spēlētāju sastāvs un iespējas sadabūt dekorācijas
- No Dailes teātra nopērk norakstītas dekorācijas
- Tiek spēlētas gandrīz visas Blaumaņa lugas
- Režisori ir vietējie skolotāji, dažreiz palīdz kāds no Valmieras teātra
- Ilgus gadus par režisoru ir Fricis Stammers (1891.- 1967.)

Fricis Stammers (1891. – 1967.)

Kopš trīsdesmitajiem gadiem Matīšu pašdarbnieku teātra izrāžu aktieris un režisors.

Anna Deruma atceras Fr. Stammeru kā labu režisoru un aktieri, kas ilgus gadus vadījis Matīšu dramatisko kopu.

Raksti avīzēs

- 1898. gada laikraksts “Balss” raksta: “Arī jautrības mīlotāji brīvbibliotēkas vārdā sarīkoja un vēl tagad sarīko teātrus, koncertus par labu šai bibliotēkai. Bet ko tas viss līdz, ka no visa šā vēl līdz šai pašai dienai nav nekādi panākumi, nekādi labumi baudīti?”

Uz to J. Vintēns, Matīšu brīvbibliotēkas kurators, nekavējoties atbild: “Vai cienījamais kungs domā, ka teātru un koncertu izrīkošanai nav nekādi panākumi un labumi? Es domāju citādi: Šādi izrīkojumi, neskatoties uz caur viņiem sasniegtiem jeb sasniedzamiem panākumiem paši par sevi ir panākumi un labumi. Tomēr pašiem viņu izrīkotājiem – darbiniekiem tie maz atnes jautrības, bet gan pūliņus, jo nostaigāt uz mēģinājumiem priekš katra izrīkojuma savas reizes desmit un vairāk, lai laiks un ceļš kāds būdams, un pie tam ne mazu gabalu, tas prasa gan vairāk nekā jautrības mīlēšanu vien.»

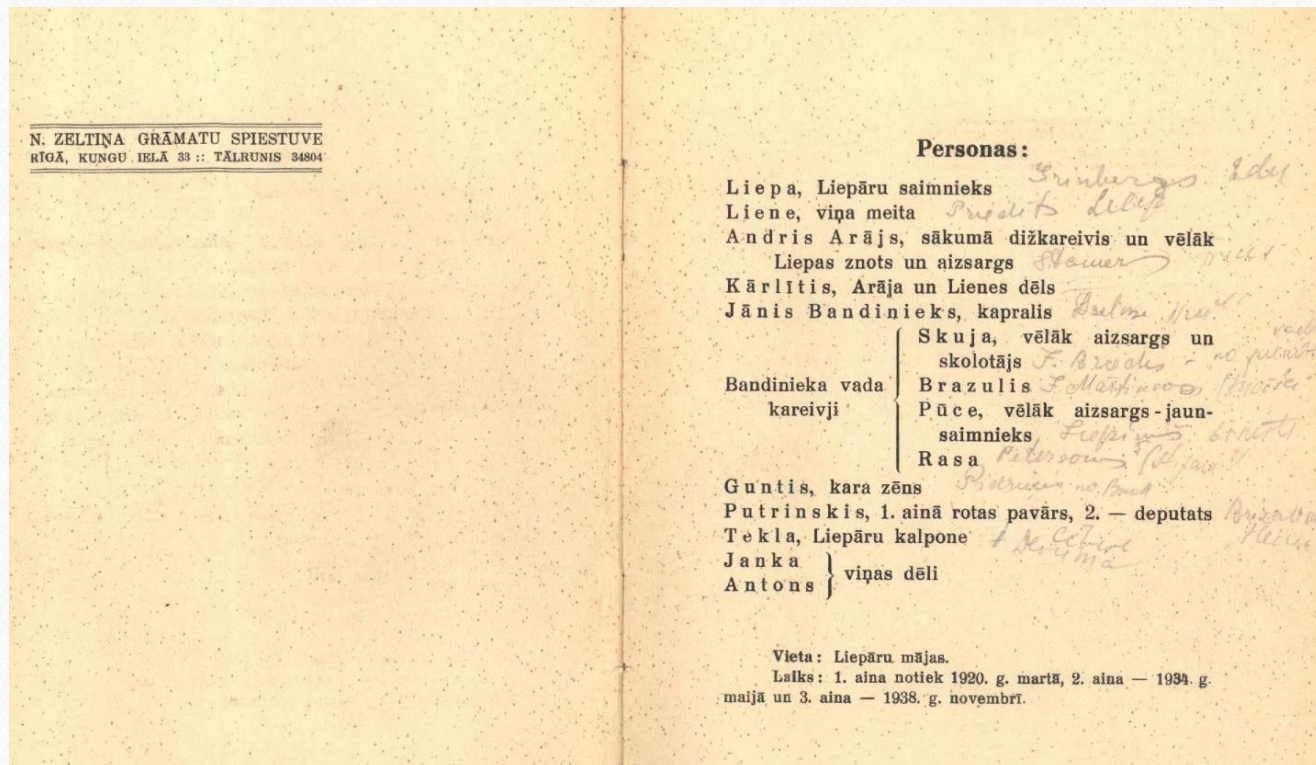
Raksti avīzēs:

- 1929. g. 16. augustā «Valmieras Avīzē» ziņots: «Bauņu aizsargi š.g. 4. augustā Bauņu Jēkabkalnā sarīkoja zaļumu svētkus ar brīvdabas izrādi un latviešu, un zviedru nacionālām dejām. Uzveda Lejas–Krūmiņa ludziņu «Lejas krogus zeltenīte» pietiekoši labā sagatavojumā.»
- 1929. gada 12. aprīlī «Valmieras Avīze» raksta:

«Pateicoties mūsu nenogurstošiem aktieriem, Otrajās Lieldienās tika uzvesta laucinieku ļoti iecienīta J. Akurātera komēdija «Priecīgais saimnieks», kam sekoja saviesīgs vakars bez amora pasta un citiem uzjautrinājumiem, bet toties pie ļoti labas ragu mūzikas. Bija jau matīšniekiem ko redzēt, smējās vēderus turēdami. Tikai pats priecīgais saimnieks bija par daudz «priecīgs». Bet tas jau pilnīgi saprotams, jo, lai neizkropļotu autora ideju, ar alu un šņabi vajadzēja vai ik uz soļa sastapties. Arī Grotana saimniece, liekas, stipri bija zem vīra iespaida, smaidīdama pat visnopietnākās situācijās.»

«Tēvuzeme»

- 1939. gadā matīšnieki iestudē Aleksandra Grīna laikmetīgu lugu 3 ainās

Lomu sadalījums matīšniekiem 1939. gada iestudētajai A. Grīna lugai „Tēvuzeme”

Liepa, Liepāru saimnieks – **Eduards Grīvnieks**

Liene, viņa meita – **Lilija Priedīte**

Andris Arājs, sākumā dižkareivis, vēlāk Liepas znots un aizsargs – **Fricis Stammers**

Jānis Bandinieks, kaprālis – **Nikolajs Dzelme**

Bandinieka vada kareivji:

Skuja, vēlāk aizsargs un skolotājs – **J. Briedis** (no pienotavas)

Brazulis – **Jānis Mārtinsons** no „Ancīšiem”

Pūce – vēlāk aizsargs – jaunsaimnieks – **Ernests Liepiņš**

Rasa – Pētersons

Putrinskis, 1. ainā rotas pavārs, 2. – deputāts – **Hermanis Brizovskis**

Tekla, Liepāru kalpone – **Anna Cēbere (Deruma)**

Janka Antons – viņas dēli –

Guntis, kara zēns – **Verners Pidriķis**

Matīšu dramatiskais pulciņš trīsdesmito gadu beigās lugas «Mantojums» izrādē

- *Priekšā no kreisās:* Edgars Sīlis, Emma Meijere, Irma Leinasare, Milda Šmite.
- *Sēž no kreisās:* Nikolajs Dzelme, Anna Pušpure, Marga Teikmane, režisors Fricis Stammers, Augusts Pūce, Elza Brizauska.
- *Stāv no kreisās:* Velta Olle, Tālivaldis Teikmanis, Arturs Lācis, Vilma Ozola, Hermanis Pētersons, Ernests Liepiņš, Hermanis Brizauskis, Jānis Eglītis, Jānis Dreika

Matīšnieki pēc R. Blaumaņa lugas «Skroderdienas Silmačos» izrādes 1936. gadā

Ābramu atveido Nikolajs Dzelme

Teātra tradīcijas Matīšos turpinās

- Teātra spēlēšana notiek arī 40. gados un vēlāk
- Teātris tiek spēlēts arī skolas dramatiskajos pulciņos.
- Pēc 45 gadu pārtraukuma 2008. gada pavasarī Matīšos atkal dibina amatierteātri. Šobrīd tas ir Matīšu kultūras nama amatierteātris un tā mākslinieciskā vadītāja un režisore ir Nelda Bailīte – Irmeja.

Izmantoto avotu saraksts:

- Matīšu novadpētniecības centra materiāli, mapes:
 - MA 602 Dramatiskie pulciņi
 - MA 604 Kultūra
 - MA 659 Aktieri
- periodika.lv